

॥ ગોમ્ ॥

શ્રી વિશ્વરંગ નાટક સમાજ.

શ્રી સિદ્ધ સત્યેન્દ્ર

નાટકનાં ગાયનો.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

ચીમનલાલ ખડેરભાઈ દલાલ

માલિક-શ્રી વિશ્વરંગ નાટક સમાજ.

હાલ મુકામ-સ્ટેશન રોડ-જ્યોર્જ થીયેટર-મુરત

સર્વ હૃદય સ્વાધિન છે.

આવૃત્તિ ૫ મી.

પ્રત ૩૦૦૦

સંવત ૧૯૭૫] ક્રીમત ૦-૩-૦ [સને ૧૯૧૯

૧૨૭૭

॥ ૭ ॥

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ
અમદાવાદ મેળા
ગુજરાતી કોપીસર્ટ સંસ્થા

॥ તત્સત્ત્વ પરમાત્માને નમઃ ॥

શ્રી સિદ્ધ સત્યેન્દ્ર નાટકની વસ્તુ સંકલના

મંગળાચરણ.

પ્રવેશ ૧—સ્થળ ઉદ્યાન—કમળા સાહેલીઓ સાથે ગુરૂ પૂજા બાદ અમીરનું આવવું, કમળા પર કામાસક્ત, સત્યેન્દ્રે આવી કમળાને અમીરના હાથથી મુક્ત કરવી, પરસ્પર વાર્તાલાપ.

પ્રવેશ ૨—સ્થળ રસ્તો—આયુ પોતાના મિત્રો સાથે, કમળા તથા સત્યેન્દ્ર સંબંધી વાતચીત, અમીરને ત્યાં મીઝલસનો ઠરાવ, પછીથી સત્યેન્દ્ર તથા આયુ, આયુને કમળાનો પ્રેમ સ્વીકારવા સત્યેન્દ્રે કહેવું, કમળા નાચિકા છે તેની સાથે જાહેર લગ્ન કરવા આયુનો ઇનકાર, સત્યેન્દ્રના આગ્રહથી અમુક મુદત પછી લગ્ન સંબંધ કરવાનો નિર્ણય કરી વિદાય થવું.

પ્રવેશ ૩—કમળાનું મગીયાવાળું મકાન. કમળા પોતાની સ્થિતિ સંબંધી વિચારમાં, આયુનું આવવું અને તેના પ્રેમની માંગણી કરવી, જાહેર લગ્નથી જોડાવાનો આયુએ કરેલો ઇનકાર, વિષયબંધ પ્રેમ માટે કરેલો કમળાએ આયુનો તિરસ્કાર, બાદ લાગુજોઈ અમીરે કમળાને ઉઠાવી ચાલ્યા જવું.

પ્રવેશ ૪—સ્થળ નિશાળ—માસ્તર તથા નિશાળીયા, દુરાચારી માસ્તરનું ચિત્ર, નિશાળીયાઓની ગમ્મત.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૨૦૩ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ સિદ્ધ સત્યેન્દ્ર

વિષય ૨ : ૨૪

પ્રવેશ ૫—અમીરને ત્યાં મીજલસ, સત્યેન્દ્રનું ત્યાં આવવું, આપણુ ખતે કમળાના હમેદવાર છીએ જેથી તેનો નિર્ણય કરવા પાસાનો દાવ ખેંચવો, પછીથી દોસ્તોનું આવવું, અમીરે સત્યેન્દ્રને આપેલું ઝેર, નાયરંગ, કમળાને યુક્તિથી અમીરના મકાનમાંથી છોડાવવી, કમળાનો નાય, દોસ્તોનું તોફાન, કમળાએ લાગ સાંધી ચાલ્યા જવું.

પ્રવેશ ૬—પરજીરામ ઘડપણમાં નવી બૈરી કરવા માટે પશ્ચા-તાપ કરતો, તેની સ્ત્રી સાથે માસ્તરનો આડો વ્યવહાર તે જોઈ પરજીરામને થતો ક્રોધ, માસ્તર તથા પોતાની નવી સ્ત્રીને નસીહત આપવા માટે પરજીરામનું બનાવટી ગાંડપણ, પરજીરામનું માસ્તરને ત્યાં જવું.

પ્રવેશ ૭—બાપુનું સત્યેન્દ્રની અદ્ભુત શક્તિ જોઈ આશ્ચર્ય થવું અને પોતે પણ સત્યેન્દ્ર જેટલી યોગ સિદ્ધિ મેળવવાનો નિશ્ચય કરવો, સત્યેન્દ્ર સાથે તે સખંધી વાતચીત; કમળાને તહિ સ્વીકારવા તથા યોગ સિદ્ધિ મેળવવા બાપુનો નિશ્ચય, સત્યેન્દ્રે બાપુને ગુરૂના હાથમાં સોંપવા નિશ્ચય.

પ્રવેશ ૮—વિસારમજી કમળા, સત્યેન્દ્રે આવી તેનાપર આહુત છેડાએ જણાવવું, ગમરાયલી કમળા, સત્યેન્દ્રના પ્રેમની માંગણી, સત્યેન્દ્રે પોતાની યોગસિદ્ધિના ભોગે કમળાનો પ્રેમ સ્વીકારવો આસ-કત સત્યેન્દ્ર, અમીર સાથે મુસતમાન લડાઈ, સત્યેન્દ્ર ધાયલ, કમળા અમીરના હાથમાં, સિદ્ધ દર્શન, આશ્ચર્ય.

પ્રથમ અંક સમાપ્ત.

અંક બીજો.

પ્રવેશ ૧—અમીરના મકાનમાં નાયરંગ, મત્સ્યેન્દ્રે આવી તેને ઉપદેશ કરવો, અમીરનો મત્સ્યેન્દ્રપર ક્રોધ, તેને કેદ પકડવા જતાં મત્સ્યેન્દ્રે કમળાને લઇ ચાલ્યા જવું.

પ્રવેશ ૨—બાપુ અને મત્સ્યેન્દ્ર, યોગવિદ્યાના અધિકારી થવા બાપુને ઉપદેશ, પછીથી સત્યેન્દ્ર યોગબ્રહ્મ થવાથી ગુરુએ આપેલો કપડો તથા તેના ભવિષ્યના દુઃખની આગાહી, કમળાને સત્યેન્દ્રના હાથમાં સોંપી ગુરુનું વિદાય થવું.

પ્રવેશ ૩—માસ્તરના ઘરમાં માસ્તરની સ્ત્રી આનંદી તથા વૈદ્યનો આડો સંબંધ, પરન્નરામ ગાંડાનું ગાંડપણ.

પ્રવેશ ૪—મત્સ્યેન્દ્ર, બાપુને યોગજ્ઞાનનો ઉપદેશ કરી પોતાની શુદ્ધાના દ્વારની ચાવી સોંપી અંધ ઓરડા નહિ ઉઘાડવા તથા અધિકારી થવા વિના સિદ્ધિને માટે રાખેલી ક્રોધ પણ ચીજનો ઉપયોગ નહિ કરવા કહી તેમજ યોગસિદ્ધિથી સત્યેન્દ્ર કમળાનાં દર્શન કરાવી સિદ્ધિનું વિદાય થવું, બાપુના મનની ચંચળતા તથા ગુરુ વિના જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની આતુરતા, અંધ ઓરડાને ખુલ્લો કરવો, અંધમાં લખ્યા પ્રમાણે દરેક વસ્તુનો પ્રયોગ કરવો, અચાનક અપ્સરાનું પ્રકટ થવું; પ્રેમલુબ્ધ બાપુ, અપ્સરા સાથે વિનોદ પીશાયની જળમાં બાપુનું સપડાવું.

પ્રવેશ ૫—કમળા ગર્ભાવસ્થામાં, સત્યેન્દ્રે તેને યોગ જ્ઞાનનો ઉપદેશ કરવો, કમળાએ સત્યેન્દ્રને મલીન સત્તાનો ઉપાસક માની

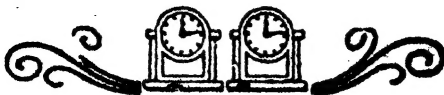
બરમાવું, સત્યેન્દ્રના ગળામાં તાવીજ જોડે દ્રઢ થવું, સત્યેન્દ્ર પાસેથી પત્ર લઈ શિષ્યનું આવવું, કમળાને એકલી સજી પોતાના મિત્રના કલ્યાણાર્થે તથા ગુરુના દર્શન અર્થે સત્યેન્દ્રનું વિદાય થવું.

પ્રવેશ ૬—કૃષ્ણકળાની જળમા ફસેલો બાપુ, મત્સ્યેન્દ્ર તરફથી બાપુને ધિક્કાર, પરસ્પર વાદવિવાદ, પિશાચ દર્શન અને બાપુનો ખેદ.

પ્રવેશ ૭—વૈદના ધરમાં શાસ્ત્રી અને વૈદ્યાણીનો મોંઠાજો, પ્રજ્ઞરામની ગાંડાઇ.

પ્રવેશ ૮—પિશાચના બચથી ઉન્મત્ત થઈ નાસતો બાપુ, પાછળ પિશાચ, સત્યેન્દ્રનો મેળાપ, પોતાની જુરી હાલત કરવા માટે સત્યેન્દ્રને ઠપકો, સત્યેન્દ્રે પિશાચથી બચવાનો માર્ગ દર્શાવવો, પિશાચનો સત્યેન્દ્ર ઉપર ક્રોધ, પિશાચની જળમાંથી બાપુને છોડાવતાં સત્યેન્દ્રનાં સ્ત્રી અને પુત્ર ઉપર પિશાચે લેવા ધારેલું વેર, સત્યેન્દ્રનું બાપુને શાન્તવન આપી વિદાય થવું.

પ્રવેશ ૯—સિંહના પીંજરામાં કેદ થયેલી કમળા, અમીરનો તેના ઉપર બળાત્કાર, કમળાનો કરુણાક્ષાપ, સત્યેન્દ્રનું મદદે આવવું. અમીર અને સત્યેન્દ્રનો વિવાદ, કમળાને બળતી આગમાં ફેંકવી, તેના બચાવ માટે સત્યેન્દ્રનું આગમાં કુદી પડવું, બાપુનો અનાયક પ્રવેશ, પિશાચની મદદથી બંને સ્ત્રી પુરુષનો અભિમાંથી બચાવ, આશ્ચર્ય.

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧—હુસેન તથા અમીર કમળાને ફરીથી પકડવાના વિચારમાં.

પ્રવેશ ૨—સ્થળ સત્યેન્દ્રનું નિવાસ સ્થાન ગુરૂ પાસે ગયેલ સત્યેન્દ્ર સંબંધી કમળા પોતાના બાલપુત્ર સાથે એકલી ચિંતાતુર છે, તેવામાં સમ્રાટ અને હુસેનનું આવવું, કમળાને કેદ કરી લઈ જવી, બાદ, સત્યેન્દ્રનું આવવું, સત્યેન્દ્રે ધોરી શાહની કચેરીમાં જઈ અમીરને ગાદીનું વેર લેવાની પ્રતિજ્ઞા લેવી.

પ્રવેશ ૩—શાહીની સ્ત્રી સાથે હજમનો સંબંધ, પરજરામ પોતાની ગાંડાઈની સમાપ્તિ કરવા પોતાના મિત્ર ડાહ્યાબાઈ સાથે સંકેત, જૂતનો વળગાડ અમુક જોડાં જમાડવાની માગતાથી મને છોડી શકે છે એમ કહી ગાંડા ભટ વગેરેનું માનતા કરવા વિદાય થવું.

પ્રવેશ ૪—ધોરીશાહનો દરબાર, નાયરંગ, અમીરને સેનાપતિ પદનો પદ્મભિષેક, રજપૂતોનું ઉશ્કેરાવું, લડાઈ, સત્યેન્દ્રના હાથે અમીરનો ઘાત, સત્યેન્દ્રનું પકડાવું, બાલુનું મરણ.

પ્રવેશ ૫—પરજરામ ગાંડાના ધરમાં માસ્તર, વૈદ્ય, શાસ્ત્રી અને હજમ તેમજ તેઓની સ્ત્રીઓનું જોડા તરીકે જમવા બેસવું. જૂત-શાહીથી ગાંડાભટનું જૂત નીકળવું, દરેક સ્ત્રીની કાનપટ્ટી પકડી તેની સ્વામી પાસેથી ઉડાડી તેના ચાર પાસે બેસાડી દરેકના કપાળમાં એક એક ડહામ દઈ તેમનું ભોપાળું ખુલ્લું કરવું.

પ્રવેશ ૬—ઠેઠખાનામાં કમળા અતિ વિયોગમાં. સત્યેન્દ્રનો પ્રવેશ
 સત્યેન્દ્ર તથા કમળાની વાતચીત, કમળાને ધીરજ, પોતાના અંત
 માટે સત્યેન્દ્રનો શોક, પોતાની ભૂતકાળની સ્થિતિનું સ્મરણ, બેબાન
 બાળાને પોતાના ગળાનું તાવીજ પહેરાવી છેવટનું પ્રેમ આશીર્વાદ
 આપી વિદાય થવું. નેપથ્યમાં સત્યેન્દ્ર ફાંસીપર, કમળા સમાધિસ્થ,
 બંનેના આત્માનું શરીર છોડી જતાં એકત્ર થવું. સિદ્ધિ આવી
 બાળકને ઉઠાવી લેવું, આશ્ચર્ય.

શ્રી સિદ્ધ સત્યેન્દ્ર નાટકની પાત્ર સંકલેના.

પુરૂષ વર્ગ.

સત્યેન્દ્ર—રાજવંશી રાજયોગી ગુરુ મત્સ્યેન્દ્રનો શિષ્ય, પછીથી
યોગબ્રહ્મ નાટકનો મુખ્ય નાયક,

મત્સ્યેન્દ્ર—હઠ યોગસિદ્ધ પ્રસિદ્ધ મહાત્મા, સત્યેન્દ્રના ગુરુ.

આયુ—દીલ્હીના પ્રસિદ્ધ શ્રીમંતનો પુત્ર.

અમીર—ગીઝનીના ધોરીશાહનો ગુપ્ત જનસુસ.

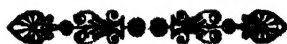
પીશાચ—માણસની મતિને બ્રમિત કરનાર સંભોહ (શયતાન.)

આસ્તર—એક આમ્યશાળાનો શિક્ષક.

પ્રજ્ઞરામ—એક વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ.

હાહુલીરાવ—પૃથીરાજનો વીર યોદ્ધો, પાછળથી મુસ્લમાનને મળેલો.

શાહબુદ્દીન—ગીઝનીનો સુમતાન અને પાછળથી દીલ્હીનો શહેનશાહ.

સ્ત્રી વર્ગ.

કમળા—મુખ્ય નાયિકા, સત્યેન્દ્રની ધર્મપત્નિ.

સલિતા—પ્રજ્ઞરામની નવી સ્ત્રી.

આનંદી—માસ્તરની સ્ત્રી,

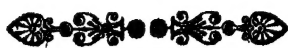
કુષ્મકુળા—આયુને વિચારબ્રહ્મ કરનાર વારાંગના.

વૈદ્ય, શાસ્ત્રી, ધાંચણો, વૈદ્યાણી. શાસ્ત્રાણી, ભુવો દરબારી,
સ્ત્રીપાઠશાળા, વારાંગનાઓ વગેરે વગેરે.

॥ तत्सत् परमात्मने नमः ॥

श्री सिद्ध सत्येन्द्र नाटकना गायनो.

भंगणायरण.

वंदे ॐ श्री विश्वाधारं.

गगन सद्रशं शान्ताकारं निर्विकारं—वंदे०

योगी ग्रहं ध्यान गम्यं दीव्य रूपं ननामी—वंदे०

मृत ज्वनमां अमृतदाता लव सागरथी आप त्राता,
शिशु जनपर मायाणु माता

सम समरथ स्नेहभाव

यरणु शरणु सुपथ दाव अमृत पदने प्रभु भत्ताव,
वंदे विष्णु लवलय दुरं भडेशं सर्व भूताधि वासं—वंदे०

नटी—

धन्य धन्य नरवर श्री पुरेपुरा प्रतापी

अमृत पात्र मुખथी त्यागी विषनुं पान करता ने

प्रेम ज्योति जेतानां जेले पतंग वतज्व ल्याज्या

आपे प्रजणी अग्निमां प्रीयजन शान्त करता ने

शुद्ध गंगज्जल जवा सुर तइ अमृत इण तेवा

मानो वीरनर योगेन्द्र मही मंडणनी शोभा छे.—धन्य

સાહેલી ને કમળા— ૧

જય બ્રહ્મ રૂપ સ્વામી નિર્માન મોહ
 નિષ્કામી ગુરુ દેવશ્રી નનામી
 વિભુ પરમ પાવનકારી જન તાપ પાપ હારી
 શિશુ વિકથ જીવન નાવના સુકાની—
 આપ સત્તા વિશ્વે વિલશે વિવિધ રૂપે એક
 નાટ્ય લીલા નાયિકા રચી માયા રૂપ અનેક
 શુદ્ધ અલેદ અંતે એક પ્રભુ પ્રણુમામી.

સાખી

કૃપા સિદ્ધ ગુરુ દેવની નીજ સેવકપર થાય
 આપ સુકાની જો બને તો નૌકા કેમ ડુબાય
 સહજ અકૃપા ગુરુ રાજની વેરી જગત તમામ
 સહજ કૃપા કદી થાય તો દુનીયા કરે પ્રણામ

કમળા—

૨

ન સમજી સ્વામી શી રીતે ચરણ સેવા બજાવું હું
 ન એવી કોઈ વસ્તુ જે પ્રભુ તમને રીઝાવું હું
 તમે છો પૂર્ણ વ્યાપક બ્રહ્મ અનંતાનંત બ્રહ્માંડે
 કયું સ્થળ ખાલી છે તમથી કે જ્યાં સ્વામી બોલાવું હું
 સદા નિર્મળ નિરંજન ને વળી નિર્વાસ ને નિર્લેપ
 પછી જળ સ્નાન ચંદન ધુપ કયાં પુષ્પો ચડાવું હું
 જગત સંહર્ષના આધાર અને સંગાર સૃષ્ટીના

કયા સુંગાર વસ્ત્રો એ દીગંભરને વીટાવું હું
 સુમન ભાવે સુમન પૂજા સુમન સહ તન કરું અર્પણ
 છે અંતરયામિ અંતરની પછી તમને જણાવું શું.

કમળા-સખી—

૩

રાજ રસિયા રમણી ચિત્ત ચોરી ગયા

ચિત્ત ચોરી ગયા (૨)

શરીર દંડવત્ જડ થઇ રહેતાં

હૃદય ધ્વજ પટ ફોરી ગયા

સખી—સખી આમ નિરાશ ના છેક તું આ

રતી નાથ તણી સહચારી થવા

તુજ શરમ ધરમ મુગ્ધા તજના

રજ ધિરજ ભૂષણ શે રાજના

કમળા—આશીષ અરપી અંતર પ્રેમે

અંતર પટ નવ ખોલી ગયા—

બાબુ-દોસ્તો—

૪

આવો દીલ ભર (૨) હળીમળી કરીએ સૌ અમન અમન આરામ
 મને ઇષ્ટ બાણ પર છે ખ્યાર હું તો ભસ ખેલવા માંડું જુગાર

—હળીમળી૦

સાખી.

રાત રૂડી ચંદની ને ચંદ્ર વહનાં પાસ હો
 વાસમાં અત્તર સુગંધીના પુષ્પ સૈયા વાસ હો
 સારી ગમના સુર મધુરા શ્રવણ થતા
 માનુ સુજ મન સફળ જીવન રસીલીનું કરતા અધરપાત

ખાતુ—

૫

યોગેંદ્ર ખનું રાજેંદ્ર ખનું થૈ લામાનો ભર્તાર
 બહેમી દીલ કર તું વારંવાર વીચાર
 માનુ અસાર સંસાર સારંગ નયના છે સાર
 તેના યૌવનની ખહાર આહાહા
 યાતો અસાર સંસાર સારંગ પાણીની સાર
 ભક્તિ જીવનનો સાર વાહવાહ
 જવું રમણીને રામ માંહી મન છે હરામ
 તેવું હૃદય વિરામ રામપર ધર ધ્યાન
 અતિશે મન એ સંશય ઉપજે અંતરના આરામ

કુમળા-સાખીઓ—

૬

મારી મીઠડી મધુરી મેનાં બોલ બોલ
 તારા બહેની અંતરપટ ધુંધટને જરા બોલ
 “તને તારો પીયુ બોલાવે બેશી આંખાની ડાળે”
 ખ્યારી મ્હારી પીંજર રહેવું કદી એ ન સાઈ

જેવી ચિત્તં બ્યાકુળ તું છે, તેવુંજ મન માફં
 મળ્યાં થાહે વલ્લભ વહાલે ખેશી આંખાની ડાબે
 વિચારતાં અંતર દુઃખીયો આપણુ જે સમ તોલ
 તું વશી વલ્લભ પાસે રમીશ વિલાસે
 હું તો અહીં આપ અકેલી જુરીશ નિશાસે—તહારા જહેની

કમળા-બાબુ—

૭

જા દુરજા દુરજા દુરજા પાપી પ્રેમ શું તું જાણે
 કાગં તે શું જાણે સ્વાદ દ્રાક્ષ તણે કેવો હોય
 ધુવડ ને સુર્ય તેજ દ્રવ્ય પડે ના—જા દુરજા
 સ્નેહ સિન્ધુ તણે સાર પાર ના પામર પામે
 પ્રેમ સુધા બગ ઠગ પામી શકે ના
 જારે નફ્ટ છોડી કપટ જાણી અપટ તહારી લંપટ—જા દુરજા

છોકરાઓ—

૮

આપણને સુખ છે ભાઈ ખીકનું નામ નથી કાંઈ
 મન ગમતા મહેતાજી આપણને મળ્યા છે
 “પ્રભુનો પાડ માનો ગુરૂજી ખુબ મળ્યા છે”
 ગણીત બદલ ગાળ્યો આપે કવીતા બદલ કામ
 “અલ્યા તું પાણી લાવ્યને અલ્યા તું ઝાડું કાઢ્યને”
 આઠે દીવસ આદીતવાર છે લણવાનું નહિ નામ—મન.

ચોકસીઓ—

૬

કરી ચડાઈ ચાહ દેવીએ આવી હિન્દુસ્થાન વિષે,
રકાખી ખ્યાલાનો રથ બનાવી ફતેહ મેળવી દશે દીશે
શહેર કર્યો ગામ ગામડે ચોક ચોટે ગેટો કરી,
હિન્દુસ્થાનને ખુબ હંફાવ્યો કદી નામ લે નહી ફરી,
અધરામૃતનું પાન કરાવી નપુંશક નીર્માલ્ય કરે,
ભલભલાને ભક્ત બનાવ્યા મહેતાણ પહેલે નાંખરે.

કમળા—

૧૦

હુધ હૈ ઇસ દીલોજાંસે ઉલ્કત મહંમદકી
કે તડપાતી હે દીલ મેરા મુઝે પુરકત મહંમદકી
મદીનેસે જો આતી હૈ તો ઇંતના પુછ લેતા હું
સખા જલ્દી બતા કેસી તખીયત હે મહંમદકી
ન હમ જન્નતમેં જાયેંગે નહિં દોઝકમેં જાયેંગે
ખડે દેખા કરેંગે હુશ્રમેં સુરત મહંમદકી
દરે જન્નત રીહવા જખકે દરવાજેપેં રોકેગા
તો હોગા હુકમ જાનેહો એ હય ઉમત મહંમદકી
મીટાયા કુફ્ર દુનીયાંસે બજાયા દીનકા ડંકા
દીખાયા નીરકા જલવા વો હક તાકત મહંમદકી

લલીતા—

૧૧

ભરપુર રસ ભરી હું નવયોવન સુંદરી હું.
નમુનેદાર હું નખરાળી શરમાળી તાણ ખીલતી કળી હું.

તારૂણ્ય રસ રંગે ભરાઈ છેલ્લી છટાદાર
 રસીક સંગે રમવા યોગ્ય હું લડીત લાડવી છું.
 વર વૃદ્ધને વરી છું-

નવી ને માસ્તર— ૧૨

લટકાળા લાલ મહારાં લહેર ઉડાવો,
 વાલા કલેજની ડોર મારા કાન.

માસ્તર—લટકાળી—લાડીલી વાહવાહ લલીતા તું
 દીલહર મારી દીલનન—

નવી— પોઢા પ્રાતમ મહારા રંગે રમાડું,
 પ્રિતે ચાંપું તુંજ પાય વાલા પ્રિતે ચાપું.

માસ્તર—તું છે ખ્યારી મહારી પ્રેમ નેમ જાણનારી,
 મુખડું જોઈ મન હરખાય,

નવી—“મહારા લહેરી લાલા હું તો વારી (૨) જાઉં”

માસ્તર—“તારા વેણ અને નેણપર કુરખાન હું થાઉં.”

અહાહાહા લટકાળાં.

નવી— ૧૩

હમણા આવશેરે એ અલખેલા મારા મનહર મહેતા,
 આવશે મનહર મહેતા લાલ લલીતા કહેતા—

મંદીરીયે મહાલશેરે મારા પુરણ કરશે કામ
 પુરણ કરશે કામ ઓળ ઘોળ લલે પધાર્યા

પીટડીયો પાગલ પરભરામ

“ઝોય મા હાય હાય રડયાનું નામ આખું કયાં”

“થુ થુ થુ બાઈ મેંતો થુકી નાંખ્યું અરરર બાઈ”

“મને તો દાઝ આવે છે ઘરડા ધ્રુવડનું નામ દેતાં”

પાછા આવશેરે.

કમળા—

૧૪

સખી શોકાનળ બાળે અંતર મર્મ પ્રજાળે

મુર્તિ સુંદર મન તરતી નયન ભરતી જલની ધારે

શ્રવતી ગાલે વારે વારે

મંદ પવન ચંદ્ર કીરણ કુસુમ શયન વીપીન ગમન અંતર પ્રજાળે

વીરહા અમીના સંતાપથી સ્તન ચટ થયાં તપી રક્ત આ

તેને સજાણે દળ કમળ ધરી કીધાં ભરી જળ શીતળ

સ્મર પુષ્પ તીરે વીંધતો હૃદય મર્મ કોમળ કમળ હા—

ખડુ મલય ચંદન લેપથી નવ શાન્તિ જરી પણ આપતાં—

પ્રાણ જીવન એક શરણ ચાહે તારે મારે

સખીઓ—

૧૫

ઘેલી અલી વાત જીએ પ્રીય શ્યામની તું

કમળ વદન ભ્રમર રમણ હાસ્ય મધુરસ યુમી રહે

મધુ યામની—ઘેલી

અર્ધ પ્રપુલ વદન કમળ અર્ધ બંધ નયન ચપળ

મુગ્ધ ભાવ વિકસે સરલ ચપળ ગમન મંદ થાય—ઘેલી.

કમળા—વિકળ સકળ મુજ ગાત્ર લાડીલી વિરહ અધિક દુખ દઇ

સખી-વિસરી ગઈ શુદ્ધ દેહ તણી હા.

બાવરી તું અરે બાઈ આવડી તું રેને થાય
ઘેલી ગુણવંતી સખી હા—ઘેલી અલી૦

કમળા—

૧૬

આનંદ આનંદ તન મનમાં પ્રભુ માનું હું ઉપકાર,
મનહર ચીતહર મુજને મળીઆ ટળીઆ દુઃખ આવાર
ઓ મમ પ્રીયતમ પ્રાણ પ્યારા વારી હૈયાહાર—માનું હું ઉપકાર

સત્યેન્દ્ર—જીવન રસ અમૃત વેલી
નવ યૌવન પુર નવેલી
મન મંદીર માંહી વસેલી
ગુણીયલ છો રનેહો ઘેલી

કમળા—પુજન અર્ચન કાન્ત કરી હું

મુખ મય કરું સંસાર— માનું હું૦

વારાંગનાઓ—

૧૭

યૌવન દુશ્મન થઈ આઞ્ચું મુઠ યોળી અંગ ન સમાય,
કમર પતલી સીંહ સમી આ ચલત ચલત લયકાય.
નયન કટાક્ષે મૂગ નયનના આશક ઝોલાં ખાય,
સાસ ઉસાસ અધીક ઉલરાવે રી રીત શાન્તી થાય,
પીધુ પીથરવા જાને જીગરવા પ્રેમ મદીરા પાય-યૌવન૦

ગુરુ-કમળા-સત્યેન્દ્ર— ૧૮

દંપતી દેવ કૃપા થકી રહો સદા ચીરંજીવ
 અંતર આશીષ એજ કે કરો સદા શીવ શીવ
 ચંદ્ર દર્શને તમારા હૃદયે હૃદય સીન્ધુ ખ્યારા
 નયન કુમુદ શાન્ત થયા પામી ચંદ્ર અમૃતધારા
 ખીલાવો કુમુદ ખ્યારા સીંચી સ્નેહ જળની ધારા
 શુભ વાણી તમારી ગંગની ધારા
 લલોત લલના ચંદ્ર ખીમ્ખાનના—ચંદ્ર૦

વૈદ, આનંદી— ૧૯

દીલના દીલદાર મહારા દાસીની પ્રીતી નીલાવળે,
 નીલાવો પ્રીતીને મારા નાજુક નગીના વાલા—દાસી૦
 ચટક મટક ચાલ મને મીઠી લાગે છે,
 મનહર આ મુખ જોઈ હુખ ભાગે છે.
 ભાગે છે હુખ માફ લોગીબ્રમર વાલા—દાસી૦
 ઠહાલા વૈદરાજ તમે પુરા પ્રવીણ છો,
 કોક અલૌકીક ઔષધ જમાડો ઠહાલા—દાસી૦
 “અકલકરો આસગંધ ઝૌફળી ગોરડનો શુંદર,
 ત્રીફળા ને આંબળા મુસળી સાલમ સુંદર,
 જાયફળ કાયફળ કેસર કરતુરી એવા,
 રસિક રૂડો પાક જમાડી કરું હું કુમુદ જેવા.” (૨)
 દીલના દીલદાર મારા

કૃષ્ણકૃપા—

૨૦

શ્યામ સુંદર મન મોહન તેં મને માયા લગાડી,
 રસીલાજી લાલા હે વહાલા તેં મને માયા લગાડી.
 હું તા રહેતીતી યોગીરાજના મંદીરીયામાં,
 સુતીતી નિંદ્રાથી જગાડી ઠગારા હે ખ્યારા
 અધવચ ઉઘથી જગાડી—શ્યામ સુંદર.

વહાલા હવે તો પ્રેમ તારે બંધાણી.

મહાલશું હવે તો મહેલ વાડી, નઠારા એ બાવાથી
 હારી હું—તેં મને.

કૃષ્ણકૃપા—

૨૧

આ યુવાના રંગમાં રંસીયા રમ્યા ના સંગમાં,
 રમણીય રામા સંગમાં તો વ્યર્થ ખોઈ જાંદગી.—
 રમ્ય મંદીરને ભવે રતિ સુંદરીથી રાત્રીએ,
 કેલી કથા જો ના કરી તો વ્યર્થ ખોઈ જાંદગી.—
 વાડી લેતાની કુંજમાં વળી ભંગ કરતાં ગુંજ જ્યાં,
 ખેસી કીડા ત્યાં ના કરી તો વ્યર્થ ખોઈ જાંદગી.—
 નીશી ચંદ્રના ઉજાસમાં પ્રીય ચંદ્રવદનના પાસમાં,
 નીરખી નહિ નયનો ભરી તો વ્યર્થ ખોઈ જાંદગી.—

કૃષ્ણકૃપા—

૨૨

આ સ્વર્ગ તુલ્ય વન પ્રીયના પ્રભાવે,
 આ ગંગ જળ શુદ્ધ વહે શાન્ત ભાવે.

આ પુષ્પ ગંધ તરૂં આવનશ્રી,
 ભેતાં રહે શાન્ત મુજ ચીત હર્ષી.

કેમળા—

૨૩

મુંદર છંપી તારીરે નજર લખાય.

અંદ્રમંડળવા ચમકીત તારે, તારી લોળી સુસ્તનારે દર્શન થાય.
અંતર બાહિર પીંડ પ્રહ્લાંડે તારી મુર્તિ મનોહર રે પ્રગટ જણાય,

કૃષ્ણકળા—

૨૪

જવ મારો છેડલો છોડોજી રંગ રસીલા પ્યારા,
હું તો નાની નાનુક બાળા ગુણની માળા.

આપ છો પ્રાણજીવન મારા—જવ.

તું છે મારી હૃદયાહાર પ્રાણધાર જીવન લત્તા,
હું તો તવ ચરણ દાસી છું પ્રીતીની પ્યાસી છું
સ્નેહાભિલાષિ છું જાઓ છપીલા—જવ.

કૃષ્ણકળા—

૨૫

મારગ મુકોને મોહનજી છોડો છેડલો,
પરવશ કરતાં નરથી શું ડરવો નેડલો.

બાબુ—દીલદાર તારી પ્રીતી.

કૃષ્ણકળા—શુદ્ધ પ્રીતીની એ રીતી.

બાબુ—જોઈ લલીત છપીની નાર હૈયાના હાર,
સ્નેહ અમૃત જળ સીંચી લે તારી આ

જેડલી—મારગ.

પરભરામ-ગાંઠો— ૨૬

હું આવો ને, આ આવું આવાનું થયું તેવું તેવાનું થાશે કેવું,
તે હવે છે જોયા જેવું દુનીયા દોરંગી દુનીયા દોરંગીરે.
ખાપા ખોરંગી.

સુરત સ્ટેશન પાસે પરજો પુરેપુરો ગભરાયો,
પુરેપુરો ગભરાયો ત્યાંથી ગલેમંદીમાં આવ્યો.
ઝટપટ ઝાંપામાં થઈને જતો ભાગોળે ભટકાયો—દુનીયા દોરંગી,
ખપાટીઆ ચકલા ગોપીપુરા થઈ નવસારી ભાગોળે ભરાયો,
ત્યાંથી સપાટો સીધો લગાવ્યો દડબડ તાપી કાંઠે દેખાયો.
ત્યાં પણ ઘણો અકળાયો ત્યાંથી તે અહીંયા આવ્યો,
ગાંઠો મનમાં આવ્યું તે ગાયો— દુનીયા દોરંગી
કુમળા— ૨૭

વિભુ આ વાર ઉગારો
જગ સૃજનાર હે સ્વામી
દયાળુ દેવ હે તાતા તું તારે કે મારે—
પ્રભુ માત તાત નહિ કોઈ સગાઈ નાથની જોઈ,
આખર સગું ના કોઈ ભગવંત ભરૂસે તારો.

કુમળા— ૨૮

મેના મધુરી એકલી મુકીને
પીયુષ પધાર્યારે
પ્રેમ પીંજર પુરાઈ સ્વામીની આશે લલચાઈ
આત્માનંદ ઉગારોરે.

દીનાનાથ છો હયાળુ કૃપા કરો છો કૃપાળુ
વહાલો કબ્બ વીદારે—

શાસ્ત્રીણી ભગો— ૨૯

તમે શરમાઓ નહીં મારા છેલ્લે લોળા ભગવાનજી

ભ.—મારી બહાલી તારા પર ઘોળી નાખું મારી ઘાંચઝી

શા.—શાસ્ત્રી મારો છ વાગે આવે છે (૨) ચોરે કરે છે

કથા ને કેણુ લોળા ભગવાનજી.

ભ.—આયાના જેવું મોટું તમારું નેરણીની અણી જેવાં નેણુ

તારાપર ઘોળી નાખું....

ભ.—ઘોળી સાલડી જેવું કપાળ શોભતું ગુલાબી સાણુ

જેવાં ગાલ તારાપર ઘોળી નાખું....

ચ.—ચંપા હસો છો જાણે વાગ્યું લટપટીયું

શા.—ઘોળા ઠાંસકાના ઠાંતા જેવાં ઠાંત તારા....

ઘારીપુરી નગરશેઠની આહ પ્રીતે પીરસુ ભગા ખાંતે ખાંતે ખા

ભ.—અરે ના. ના. ના.

શા.—ત્યારે કતારગામની પાપડી ને ભાડાના રવૈયા

ખાજરાનો રોટલો ને

ભ.—છાશ લેળી હાં....

પ્રજારામ—અહ્યા ઝાંપા લેગો થા તને છાક મળશે

હા તમે શરમાવો.

વારંગના—

૩૦

ધન્ય ધન્ય શુભ ઘડી આઈ હય આનંદકી,

આઈ હય આનંદકી છાય હય આનંદકી.

નીકી આના સુનાય કુખનકી—ધન્ય ધાય,
મચી મચી ધુમ બડી ધુમ બડી ધુમ,
મીઠી તાન સુનાય સુગનકી—ધન્ય.

બધા—

૩૧

લાખ વાતમાં એક વાત લેજો

શીખામણુ સાચીરે,

નીતી ભાગ્યોદયની રીતી શીખામણુ સાચીરે,

પરજો—શુરૂ શીક્ષણુ દાતા સતસંગી શીખામણુ,

તે બગડે તો સ્થીતી કઢંગી શીખામણુ.

માસ્તર—વૈદ્ય જીવન પૌષણુ કહેવાય શીખામણુ,

કુચાલે ચાલે તો દુઃખ થાય શીખામણુ.

વૈદ્ય—શાસ્ત્રી શાસ્ત્ર વેત્તા નીરમાણુ શીખામણુ,

વતે^૯ વ્યભીચારે તો મોકાણુ શીખામણુ.

શાસ્ત્રી—સ્ત્રી રત્ન જગતની માત તજે પતીવૃત.

તે કમજાત શીખામણુ.

બધા—નથી સર્વ જગતમાં સાર સરખો શીખામણુ.

સગો—નીચ નારી બગાડે નર નીરખો શીખામણુ.

સ્ત્રીયો—શીયળ જતન કરોને સર્વે સહીયો શીખામણુ,

નીતિ રક્ષક બનોને હિન્દ ભાઈયો શીખામણુ;

 સમાપ્ત.

નહેર ખખર.

૦૦૦-(૦)-૦૦૦

નીચ લખેલા પુસ્તકો શ્રી વિશ્વરંગ નાટક સમાજનો મુકામ જ્યાં હોય લાંબી મલશે. જેઓ સાહેબોને જેઠતી હોય તેઓએ રોકડી કીંમતથી મંગાવી લેવાં વેચ્યુપેબલ અથવા, નોટપેડ કાગળ રાખવામાં આવશે નહીં

રૂકમીણી સ્વયંવર...	રૂ. ૦-૩-૦
સતી સવીતા	રૂ. ૦-૩-૦
અહલ્યાબાઈ	રૂ. ૦-૩-૦
અજીત	રૂ. ૦-૩-૦
ન્યાય સિંધુ	રૂ. ૦-૩-૦
ચંદ્રગુપ્ત	રૂ. ૦-૩-૦
સમ્રાટ અશોક	રૂ. ૦-૩-૦
આત્મજ્ઞાન	રૂ. ૦-૩-૦
મહાત્મા તુલસીદાસ..	રૂ. ૦-૩-૦
યોગમાયા	રૂ. ૦-૩-૦

ચીમનલાલ ખંડેરલાઈ દલાલ
માલેક:—શ્રી વિશ્વરંગ નાટક સમાજ.

સુરત લીમડાચોકમાં આવેલા “દેશી મિત્ર” પ્રેસમાં
મગનલાલ વનમાળીદાસે છાપ્યા.

